

XLII OLIMPIADA LITERATURY I JĘZYKA POLSKIEGO

ELŻBIETA
ŚWIDERSKA-CHORAŹY

W okresie przemian cywilizacyjnych, w obliczu kolejnej reformy edukacji, ciągłych zmian podstawy programowej, nowych podręczników (także w wersji elektronicznej), zmieniających się sposobów sprawdzania wiedzy uczniów itp., szczególną wartość posiadają te działania dydaktyczne, które są kontynuowane na przekór wszelkim trudnościom i od lat służą polskiej szkole i nauczycielom. Olimpiada Literatury i Języka Polskiego wpisuje się od wielu lat w działania na rzecz rozwoju myśli humanistycznej, a przede wszystkim szkolnej polonistyki.

Szkołę czeka zmiana podstawy programowej, kolejna "nowa matura" w 2015 roku, ograniczenie liczby godzin wielu przedmiotów, między innymi języka polskiego i historii. Tym istotniejsza jest rola Olimpiady, która wypracowała nie tylko własny kształt organizacyjny, ale przede wszystkim dba o wzbogacenie osobowości uczniów przez kontakt z twórczą myślą, z piśmiennictwem różnych epok.

Twórczy i poszukujący nauczyciele i uczniowie wpływają też na styl pracy szkoły. W sprawozdaniach nauczycieli z I etapu – eliminacji szkolnych wynika, że dużym

zainteresowaniem uczniów cieszą się prace prezentowane przez uczestników Olimpiady, imponuje ich wiedza i sposób jej przekazywania. Skierowanie uwagi uczniów na literaturę jako sztukę słowa i język jako podstawowe narzędzie kontaktów ze światem – to realizacja idei Olimpiady w pracy szkolnej.

Zgodnie z zainteresowaniami młodzieży już od 19 lat istnieje specjalizacja teatrologiczna, a na XLIII Olimpiadzie pojawi się specjalizacja kulturoznawcza. Tematy z wiedzy o kulturze pojawiły się już wcześniej na etapie szkolnym, a od ubiegłego roku także na etapie okręgowym. Cieszą się one dużym zainteresowaniem uczniów.

Uczestnicy eliminacji szkolnych XLII Olimpiady mieli do wyboru następujące tematy:

1. Koncept w literaturze epok dawnych – kategoria estetyczna, zasada tworzenia, poetycki sposób tworzenia.

2. Romantyk – człowiek, który pyta. Przestrzeń tajemnicy w liryce polskiego romantyzmu.

3. "Ja" w obcym świecie. Bohater wobec społeczeństwa w powieści dziewiętnastowiecznej.

4. Pozytywizm i nowoczesność.

5. Kobieta w podróży. Relacje XIX- i XX- wieczne.

6. Waganci, "mędrki piśmienne", przewodnicy narodu i dekadenci.

7. Nie trać czasu! Czas to pieniąż. (Czy tylko?) Obraz czasu utrwalony w polszczyźnie - w formach językowych i utworach literackich.

8. Dialog literatury z fotografią: przywołania, aluzje, użycia.

Tematy teatrologiczne:

1. Pośród masek.

2. Losy aktora prowincjonalnego zapisane w pamiętnikach aktorów przełomu wieków XIX i XX.

3. Awangarda w teatrze polskim XX wieku.

Jury Komitetów Okręgowych dokonało oceny nadesłanych prac, biorąc pod uwagę ich samodzielność, oryginalność opracowania, kompozycję, językowy poziom wypowiedzi.

Uczestnicy zawodów II stopnia (okręgowych) mieli do wyboru obok tekstów do interpretacji także rozprawki.

Tematy rozprawek:

1. Humanistyczny ideał osoby ludzkiej w piśmiennictwie renesansu. Przedstaw go na podstawie wybranych utworów, a także napisz, co o nim sądzisz w kontekście współczesnych (dwudziestowiecznych) koncepcji człowieka.

2. *Polaty się lzy me czyste rzesiste-* życie pisarza jako temat jego twórczości. Omów na wybranych przykładach.

3. Motyw snu i wyobrażenia oniryczne w utworze literackim. Na kilku przykładach ukaż funkcje tych zjawisk w literaturze dawnej i współczesnej.

4. "Zmory" i "dreszcze" - dzieciństwo i dojrzewanie w prozie XX wieku.

Interpretacje:

1. Zinterpretuj wiersz Jana Andrzeja Morsztyna *Zapust*, sytuując go w kontekście poezji dawnej oraz współczesnej, charakteryzującej się podobnym stosunkiem do języka.

2. Zinterpretuj opowiadanie Bolesława Prusa *Pod szychtami*, zwracając uwagę na kłopoty realisty z opisywaniem rzeczywistości.

3. Zinterpretuj wiersz Pawła Marciniewicz *Reklamówka*, odwołując się do innych utworów (poetyckich lub prozatorskich), których przedmiotem jest refleksja nad kondycją współczesnego człowieka.

4. Zinterpretuj wiersz *Hortus eonchus* Jacka Dehnela (ur. 1980 r.), zwracając uwagę na użytą w nim topikę.

Specjalizacja teatrologiczna:

1. Jak rozumieć pojęcie "klasyki" w teatrze? Omów na wybranych przykładach.

2. Twórczość Wyspiańskiego w świetle koncepcji artysty - teatru Edwarda Gordona Craiga.

3. Teatr Telewizji dawniej i dziś - na wybranych przykładach przedstawień archiwalnych i realizowanych obecnie omów jego przemiany.

Po napisaniu pracy uczniowie rozwiązywali test językowy w dwóch grupach, złożony z 7 poleceń. Oto trzy spośród nich:

1. Do każdego z podanych wyrazów dopisz stosowny rzeczownik tak, by pokazać różnice znaczeniowe, jakie zachodzą między wyrazami w poszczególnych parach:

a) uzyskać pozyskać

b) reprezentatywny reprezentacyjny

c) efektywny efektowny

2. W podanych połączeniach zastąp "natrętny", ogólnikowy przymiotnik precyzyjniejszymi określeniami. Unikaj powtarzania określeń w odpowiedziach.

a) wysoka forma.....

b) wysoka frekwencja.....

c) wysoki wzrost poparcia społecznego

3. Zanalizuj podane wypowiedzenie złożone:

a) Wyodrębnij i ponumeruj wypowiedzenia składowe oraz sporządź wykres zależności między nimi.

b) Określ typy wypowiedzeń składowych.

Agresja w języku polityki jest pochodną takiego nastawienia, że nie toleruje się odmiennych poglądów i przyznaje rację jedynie sobie, nad czym ubolewam, bo to prowadzi do braku poszanowania drugiego człowieka. (według Jana Miodka)

Uczniowie zakwalifikowani do eliminacji ustnych rozmawiali z jurorami na temat swojej pracy z etapu szkolnego. Rozmowa sprawdzała wiedzę historyczno-literacką i językową kandydatów. Najlepsi uczestnicy eliminacji okręgowych zostali skierowani do III etapu i po weryfikacji przez Komitet Główny uzyskali tytuł

finalisty i zwolnieni zostali z egzaminu dojrzałości z języka polskiego.

Do III etapu przystąpiło 300 osób. Mieli do wyboru następujące tematy:

Tematy rozprawek:

1. Literackie figle. Na wybranych przykładach zarysuj zagadnienie roli śmiechu w kulturze, biorąc pod uwagę programy literackie, z jakimi są związane utwory z tego kręgu. Wskaż gatunki służące zabawie lub ośmieszeniu oraz scharakteryzuj zjawiska stylistyczne pełniące podobną funkcję.

2. Tożsamość jednostki w literaturze różnych epok – dana, zadana, poszukiwana, kreowana ... Rozważ zagadnienie tożsamości, jej miejsca i funkcji w fabule i dyskursie literackim.

3. Koncepcje języka literackiego w literaturze XX wieku. Wymień różne sposoby posługiwania się językiem i scharakteryzuj je na przykładach poezji wybranych twórców.

Interpretacje porównawcze:

1. Porównaj fragment *Odprawy posłów greckich* Jana Kochanowskiego (monolog Kasandry) oraz wiersz Wisławy Szymborskiej *Monolog dla Kasandry*.

2. Porównaj wiersze Franciszka Karpińskiego *Do Marcina Badeniego, kawalera Orderu Świętego Stanisława, przyjaciela* oraz *Oczy* Czesława Miłosza.

3. Porównaj wiersze Janusza Stanisława Pasierba *Stare kobiety w kościele* oraz *Stare kobiety* Czesława Miłosza.

Specjalizacja teatrologiczna:

1. Rola muzyki w przedstawieniach teatralnych dawniej i dziś.

2. Najnowsze tendencje w teatrze -inscenizowanie adaptacji scenariuszy filmowych. Omów zagadnienia na wybranych przykładach.

3. Poszukiwanie nowej stylistyki we współczesnym teatrze. Omów na wybranych przykładach.

Do części ustnej dopuszczono 108 uczestników, którzy omawiali przygotowane przez siebie tematy: literacki i językowy spośród zamieszczonych na stronie internetowej olimpiady.

W XLII Olimpiadzie uczestniczyli, jak co roku, uczniowie spoza kraju. Przybyli oni z Litwy, Łotwy, Białorusi, Ukrainy, Węgier. Po raz drugi w Olimpiadzie brali także udział uczniowie ze szkół polskich z Belgii, Niemiec i Francji. Tytuł laureata przyznano 51 osobom, wśród nich było 8 osób z zagranicy.

Oto uczniowie, którzy uzyskali największą liczbę punktów:

1. Przemysław Sielańczyk, Katowice (90 pkt.)

2. Anna Jadwiga Stanisław, Rzeszów (90 pkt.)

3. Ilona Podlecka, Kraków (90 pkt.)

4. Katarzyna Siekańska, Kraków (90 pkt.)

5. Olaf Stachowski, Kraków (90 pkt.)

· Obcowanie z literaturą, a więc z kulturą, tradycją, obyczajem, ideą, pięknem pozwala lepiej zrozumieć człowieka, nawiązać dialog

Od 1989 roku olimpiada przeprowadzana jest w środowiskach polskich na Litwie, Łotwie, Białorusi, Ukrainie, w Czechach, na Węgrzech i na Słowacji. Od dwóch lat w Belgii i Francji. Poza Polską w pierwszym etapie bierze udział około 300-400 osób. Najlepsi otrzymują stypendium rządu RP na studiowanie filologii polskiej na Uniwersytecie Warszawskim.

Najlepszy wynik wśród uczniów spoza kraju osiągnęli:

Weronika Krajewska (Budapeszt, Węgry)- 86 pkt.

Ilona Saratowkina (Odessa, Ukraina) -84 pkt.

Julia Kirenia (Grodno, Białoruś) -83 pkt.

Aleksander Suduiko (Wilno, Litwa) - 82 pkt.

Dorota Stankiewicz (Wilno, Litwa) - 80 pkt.

Piotr Banach (Wolowe-St-Pierre, Belgia) - 75 pkt.

Jelena Kudelina (Kowalczuki, Litwa)- 74 pkt.

Patryk Baziński (Paryż, Francja) -74 pkt.

z przeszłością. Poloniści, rozumiejąc idee Olimpiady, wprowadzają swoich uczniów w sferę odbioru literatury, ukazują jej atrakcyjność i rolę w zrozumieniu kondycji ludzkiej. Uczniowie zaś szukają w literaturze głębszych treści, zawartych w niej sensów i sposobów przeżywania świata.

dr Elżbieta Świdorska-Chorąży
Sekretarz Komitetu Okręgowego
Olimpiady Literatury i Języka
Polskiego w Warszawie